

Helsingfors, 12.12.2017

Till arbetsgruppen för KulttuuriVOS

På KulttuuriVOS senaste tillställning den 21 november reagerade det "svenska bordet", som bestod av representanter för professionella teatrar och organisationer som tillsammans utgör Centralförbundet för Finlands svenska teaterorganisationer rf/CEFISTO, på benämningen *utövande konst* och efter en stunds diskussioner fick jag i uppdrag att till VOS-arbetsgruppen framföra en sammanfattning av CEFISTOs synpunkter på *utövande konst*, som för det svenskspråkiga scenkonstfältet känns både främmande och obekvämt.

Under tillställningen den 21.11. frågade jag projektledare Helena Mustikainen vilka källor arbetsgruppen använt för att komma fram till benämningen *utövande konst* och hon berättade att arbetsgruppen kontaktat ett flertal översättningsbyråer i Finland, men att ingen av dem kunnat uppbringa ett bättre förslag.

Kanske hade det varit en god idé att också kontakta Konstuniversitetet, kolla med de svenskspråkiga teatrarna i Finland och checka vilka begrepp man använder i Sverige för att beskriva den mångfald av uttrycksformer (teater, opera, dans, cirkus, performance etc), som på finska enkelt kan uttryckas med begreppet *esittävä taide/esittävät taiteet*.

Det största problemet med ordet *utöva/utövande* är att det helt enkelt inte betyder *esittää* utan främst *harjoittaa* (t.ex. yrkesutövare/ammattinharjoittaja). De vanligaste svenska synonymerna till *utöva* är *idka*, *praktisera*, *syssla med*, *ägna sig åt*. I *utöva/utövande* ingår inte det mest centrala elementet i orden *esittää/esittävä*, dvs att man framför, uppför, uppträder, förevisar etc något för andra.

Oftast används *utövande* (presens particip) om en person och det är fullständigt klart vad som avses med *utövande konstnär*, dvs att det finns ett subjekt som *utövar* något, må det vara inför publik eller i total ensamhet. Med beaktande av hur presens particip oftast används på svenska beskriver participformen det som subjektet gör och i *utövande konst* är det snubblande nära att förstå det som om konsten skulle *utöva*, vilket inte är fallet i det som arbetsgruppen önskar kommunicera med benämningen *utövande konst*.

Det är klart att en översättning från finska till svenska ska uttrycka det som den finska originaltexten uttrycker, men språkens strukturer är olika och möjligheterna att bilda nya ord för nya fenomen är olika i de båda språken. Alltför ofta lider översättningar till svenska av att man har översatt för ordagrant i stället för att översätta så att betydelsen är klar. I många fall är det rentav nödvändigt att kunna finska för att förstå en översättning till svenska som gjorts i Finland.

I Sverige använder man ordet *scenkonst* som ett mycket vidare begrepp än i Finland och i rikssvenskt språkbruk betyder *scenkonst* teater, dans, cirkus, performance etc, medan det finska ordet *näyttämötaide* betyder teater i dess traditionella former. Det är förståeligt att arbetsgruppen inte vill använda ordet *scenkonst*, trots att ordet betyder det som avses med *esittävät taiteet*.

Vad kan vi då förslå i stället för utövande konst?

Jag har t.ex. kollat på Konstuniversitetets hemsidor, främst Teaterhögskolans, som på svenska ger utbildning i scenkonst och på engelska i performing arts. T.ex. vid den konstnärliga fakulteten vid Göteborgs universitet, Högskolan för scen och musik, kan man avlägga studier i contemporary performative arts. Här har vi alltså två exempel från utbildningsinstitutioner. Ofta är det just utbildningarna som är de första att ta i bruk nya ord och begrepp för de arbetar med den yngsta generationen av utövare och har kontakt med nya former och fenomen.

Jag har också konsulterat Anders Carlsson, professor i skådespelarkonst vid Teaterhögskolans svenska institution. Carlsson är skådespelare och regissör och kommer från Sverige och talar inte finska. För honom var utövande konst något nytt. Professor Carlsson anser att performativ konst är ett bra förslag, det avspeglar också de stora trenderna inom scenkonsten, dvs att utövarna i sin konstnärliga praxis allt mer tänker på performativiteten i sina föreställningar, uppträdanden, framföranden etc. Enligt Carlsson avspeglar benämningen performativ konst också den förnyelse och uppdatering av scenkonsten som sker idag, dvs att den kan ha väldigt olika former men att performativiteten är ett viktigt element.

I stället för att i översättningen gå så nära det finska originalets esittävä taide/esittävät taiteet som möjligt vill jag föreslå att arbetsgruppen skulle överväga att gå in för en ordalydelse som vore internationellt gångbar och även begriplig på svenska och andra nordiska språk och ta i bruk begreppet performativ konst, plur. performativa konstarter (eftersom ordet konst i pluralform skulle lyda konster, vilket betyder något helt annat, på finska temppuja.)

Jag beklagar att texten ovan blev lång, men det här är en viktig sak för oss som jobbar på svenska.

Marianne Möller
Dramaturg